

بررسی حکمروایی خوب شهری در محله‌های شهری (مورد مطالعه منطقه ۱۹ شهرداری تهران)

علی موحد*

موسی کمان رودی**

فرزانه ساسان پور***

سجاد قاسمی کفرودی****

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۴/۰۱/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۳۹۳/۰۷/۰۵

چکیده:

در حال حاضر رویکردی که به‌عنوان اثر بخش‌ترین، کم هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت شهری معرفی می‌شود «حکمروایی خوب شهری» می‌باشد. تحقق حکمروایی خوب شهری در مدیریت کلان‌شهرهای ایران و از جمله تهران مستلزم عینیت بخشیدن به مشارکت شهروندان در ابعاد گوناگون است. پژوهش حاضر به بررسی حکمروایی خوب شهری در محلات ۱۳ گانه منطقه ۱۹ شهرداری تهران با استفاده از شاخص‌های، مشارکت، شفافیت، قانون‌مداری، پاسخ‌گویی، عدالت محوری، مسئولیت‌پذیری، کارایی و اثربخشی و اجماع محوری پرداخته است. با توجه به ماهیت کاربردی تحقیق، روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی است. اطلاعات مورد نیاز پژوهش به دو شیوه کتابخانه‌ای (کتاب، آمارنامه و نقشه) و میدانی (پرسشنامه، مشاهده و مصاحبه) گردآوری شده است. برای تحلیل با بهره‌گیری از تکنیک-TOPSIS و سایر آزمون‌های آماری به بررسی هر یک از محلات از نظر حکمروایی خوب شهری بر اساس هشت شاخص مطروحه پرداخته شد. نتایج حاصله از پژوهش بر پایه مدل تاپسیس و آزمون‌ها آماری حاکی از آن است که تنها ۲۴ درصد از محله‌ها داری وضعیت حکمروایی خوب می‌باشند. هم چنین یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به آزمون T-TEST متغیر حکمروایی خوب شهری مقدار ۱۹/۸۶۴۵- از سطح متوسط میانگین‌ها پائین تر بوده و این موضوع نیز نشان می‌دهد که در محله‌های نمونه سطح حکمروایی خوب در حد مناسبی نیست.

واژگان کلیدی: حکمروایی خوب شهری، محله‌های شهری، شهر تهران، منطقه ۱۹

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
رتال جامع علوم انسانی

* دانشیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی

** جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی

*** استادیار جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی

**** کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری دانشگاه خوارزمی، Sajadghasemi68@yahoo.com

۱- مقدمه

۱-۱- بیان مسئله

در حال حاضر بیش از نیمی از جمعیت جهان در شهرها زندگی می‌کنند. جمعیت شهرنشین جهان از ۳۰۰ میلیون نفر در سال ۱۹۵۰ به دو میلیارد و ۷۰۰ میلیون نفر در سال ۲۰۰۰ میلادی افزایش یافته است. گزارش صندوق جمعیت سازمان ملل متحد در سال ۲۰۰۷ میلادی درباره‌ی وضعیت جمعیت جهان به دلیل اهمیت این موضوع به شهرنشینی اختصاص یافته است (برک پور، اسدی: ۱۳۸۸، ۷). از طرف دیگر با در نظر گرفتن توسعه‌ی شتابان شهرنشینی در ایران و اقبال گسترده‌ی مردم به شهر گرایی که طی آن تعداد شهرها در دوره‌ی ۵۰ ساله (۱۳۹۰-۱۳۳۵)، از ۱۹۹ شهر به ۱۳۳۱ شهر رسیده و نسبت جمعیت شهرنشین از ۳۲ درصد به ۷۱ درصد افزایش یافته است، می‌توان تصور کرد که مدیریت بر شهرها در سال‌های آینده، از جمله دغدغه‌های بزرگ نظام مدیریت در کشور خواهد بود و بدین ترتیب توسعه‌ی شهرنشینی شتابان علاوه بر چالش‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و زیست‌محیطی با چالش‌های مدیریتی نیز روبرو خواهد گشت (رهنمایی و کشاورز: ۱۳۸۹، ۲). به طور کلی یکی از پدیده‌های نوین قرن بیستم و دهه‌های اخیر روند گسترش شهرنشینی و افزایش بی‌رویه جمعیت و توسعه فیزیکی مناطق شهری می‌باشد. این روند در کشورهای در حال توسعه (از جمله ایران) همواره با مشکلات فراوانی روبرو بوده است که پیامدهای منفی بسیاری به همراه داشته است. تهدید جدی کیفیت محیط‌زیست، افزایش فقر شهری و تشکیل مناطق حاشیه‌نشین، کمبود زیرساخت‌ها و خدمات شهری از قبیل تأمین آب و عرضه مسکن، نابرابری‌های اقتصادی، اجتماعی و مسائل متعدد دیگر در کشورهای در حال توسعه به دلیل نرخ بالای رشد جمعیت در مناطق شهری به صورت حادتری بروز پیدا کرده است. سیستم مدیریت سنتی در مناطق شهری کلان‌شهری که شامل نهادهای متعدد محلی و منطقه‌ای است، توانایی حل مسائل و معضلات شهری و پاسخگویی به تحولات سریع شهرنشینی و نیازهای ساکنان شهرها را ندارد، از این رو مدیریت شهری زمینه ارائه خدمات مورد نیاز جمعیت ساکن در شهرها و الزامات زندگی جمعی را فراهم می‌نماید. بدین سان مدیریت شهری عبارت از سازمان‌دهی عوامل و منابع برای پاسخگویی به نیازهای ساکنان شهر که شامل کارکردهای برنامه‌ریزی، اجرا، نظارت، کنترل و هدایت است و برای اعمال قدرت باید برآمده از اراده شهروندان و قرارداد‌های اجتماعی باشد (صرافی، ۱۳۸۷: ۱۲۰)؛ بنابراین می‌توان مهم‌ترین هدف مدیریت شهری را ارتقاء شرایط کار و زندگی جمعیت، در قالب اقشار و گروه‌های مختلف اجتماعی و اقتصادی و حفاظت از حقوق شهروندان و تشویق به توسعه اقتصادی و اجتماعی پایدار دانست (سعید نیا، ۱۳۷۹: ۴۶).

در میان رویکردهای گوناگون مطرح‌شده در عرصه‌ی مدیریت شهری، حکمروایی خوب شهری از مطرح‌ترین رویکردهاست. این الگو در زمان حاضر در مجامع بین‌المللی و محافل

کارشناسی تنها راه خروج از بن بست فقر و توسعه‌نیافتگی شهرها تلقی می‌شود و مدیریت شهری چاره‌ای جز اجرای آن ندارد.

مدیریت شهری در کلان‌شهر تهران نیز چون سایر شهرهای بزرگ و میانه ایران بجز تفاوت در جزییات از همان الگوها و ساختار مدیریتی حاکم بر کشور پیروی می‌کند. از این رو اصلاح و بازنگری ساختار نظام مدیریتی در کشور و تطابق آن با تحولات نوین در عرصه مدیریت شهری به طور جدی ضروری می‌باشد و می‌بایست ما بین رویکرد های نوین و شرایط و ویژگی های ضروری اجتماعی، اقتصادی حاکم بر مدیریت شهری ایران از رهیافت های موثر در اصلاح و ارتقای مدیریت شهرها بهره برد؛ بنابراین در حال حاضر رویکردی که به عنوان اثربخش ترین، کم هزینه ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت شهری معرفی می‌شود «حکمروایی خوب شهری» می‌باشد نیم‌نگاهی به وضعیت مدیریت شهری در ایران نشان می‌دهد به دلایلی چون تمرکزگرایی، برون‌زا بودن برنامه‌ها و طرح های شهری، اقتصاد رانتی و مبتنی بر نفت، مدیریت شهری تحت تأثیر دولت است و مدام از مدیریت سیستمی و یکپارچه فاصله گرفته و در گرداب مدیریت بخشی و سلولی گرفتار آمده و همچنین از روند شهرنشینی و مسائل برآمده از شهرنشینی، عقب‌مانده و در دیدگاه‌ها و نگرش های از بالا به پایین گرفتار گردیده است (بوچانی، ۱۳۸۶: ۱۲).

مدیریت جدید شهری با محور قرار دادن محلات شهری قصد دارد با درک نیازهای شهروندان محلی با آگاه ساختن سطوح بالاتر از خواسته‌های آنان و به عبارتی دیگر همسو کردن آنها، هم مدیران شهر را در تأمین نیازهای ساکنان شهر یاری دهد و هم شهروندان به نحوی موثر در سرنوشت خود دخالت کنند و زمینه مساعدی برای رضایت بیشتر آنان فراهم آید. مدیریت شهری برای توسعه محلات و ارتقاء سطح حکمروایی خوب بایستی برخوردار از ملاک های چون شفافیت، پاسخگویی، مشارکت طلبی، قانون مداری، مسئولیت‌پذیری و از طرف دیگر کارآمدی، اجماع گرایی و عدالت محوری باشد تا بتواند از تمام شرایط فزاینده شهرنشینی در راستای توسعه محله‌ای و حکمروایی خوب بهره گیرد.

با توجه به اینکه مدیریت محله‌های شهری در کلان‌شهر تهران در سطح پایینی است به نظر می‌رسد که منطقه ۱۹ نیز از این قاعده مستثنی نیست و نیازمند سیستم مدیریتی جدید و پویا تری می‌باشد تا بتواند میزان اثرگذاری خود را در شهر افزایش دهد. در این مقاله سعی شده است، شاخصه‌های مهم حکمروایی خوب شهری را که در حال حاضر جایگاه آن در توسعه و مدیریت شهری مورد تأیید همگان قرار گرفته است را مورد مطالعه قرار دهیم

بنابراین سعی این مقاله در این است که با در نظر گرفتن موارد فوق و با توجه به مشکلاتی خاصی که گریبان گیر شهر تهران به خصوص منطقه ۱۹ می‌باشد. به شناسایی میزان حکمروایی

خوب شهری و عوامل موثر بر آن در محله‌های منطقه ۱۹ شهرداری تهران که به نوعی از ضروری‌ترین موضوعات قابل بررسی در مدیریت شهری است پردازد.

۱-۲- سؤال پژوهش

آیا محله‌های منطقه ۱۹ به لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در وضعیت مناسبی قرار دارند؟

۱-۳- فرضیه پژوهش

به نظر می‌رسد محلات منطقه ۱۹ به لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در وضعیت مناسبی قرار ندارند.

۱-۴- اهداف پژوهش

۱- سنجش محلات ۱۳ گانه منطقه ۱۹ و اولویت‌بندی محله‌ها از لحاظ حکمروایی خوب شهری

۲- ارائه راهکارهای اجرایی جهت تحقق نظام حکمروایی خوب شهری در محله‌های منطقه ۱۹

۲- پیشینه تحقیق

در هر تحقیق علمی مطالعه و بررسی تحقیقات و پژوهش‌هایی که در ارتباط با موضوع انجام شده، لازم و ضروری است، چرا که بدون دستیابی به نتایج پژوهشی دیگران و توسعه و تکامل آنها، امکان رسیدن به پاسخ مناسب و تجزیه و تحلیل بهتر میسر نیست. در زمینه حکمروایی خوب شهری تا کنون تحقیقات زیادی در داخل و خارج از کشور انجام شده است که در زیر به چند مورد از مهم‌ترین آنها اشاره می‌کنیم.

۱- کمان رودی و جنگجو (۱۳۹۱) در مقاله‌ای با عنوان بسترهای مدیریتی لازم برای تحقق حکمروایی خوب شهری در تهران با استفاده از روش تحلیلی توصیفی و با استفاده از منابع اسنادی کتابخانه‌ای در سطح مناطق ۲۲ گانه تهران ضمن معرفی اصول و شاخص‌های مدیریتی تحقق حکمروایی خوب شهری در سه بخش «حسابرسی» «برابری» و «کارآیی» در شهر تهران به بررسی و آسیب‌شناسی اقدامات شهرداری پرداخته‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که در سه دهه اخیر، گام‌های متعددی برای فراهم کردن زمینه‌های اولیه حکمروایی خوب شهری در شهرداری تهران برداشته شد، اما این اقدامات از برنامه‌ریزی منسجم و همگرایی پایدار مدیریت شهری و دولت برخوردار نبوده است و این اقدامات به استقرار و تثبیت بسترهای مدیریتی لازم تحقق حکمروایی خوب منتهی نشده است.

۲- موریتا و زلکه (۲۰۰۷) در مقاله‌ای به ارتباط نقش قانون، حکمروایی خوب و توسعه پرداخته‌اند. نویسنده مقاله معتقد است که حکمروایی خوب نقش بسیار مهمی در توسعه پایدار دارد به گونه‌ای که مدیریت موثر انسان، طبیعت و منابع مالی جهت عدالت و توسعه پایدار توسط آن انجام می‌شود نتایج به‌دست آمده در این مقاله عبارت‌اند از ۱- حکمروایی خوب و نقش قانون یک امر تدریجی بوده و یک شبه انجام نمی‌شود. ۲- حکمروایی خوب، ترویج‌دهنده پاسخگویی، شفافیت، کارایی و نقش قانون در نهادهای عمومی در همه سطح است. ۳- حکمروایی خوب یک امر حیاتی برای توسعه پایدار است.

۳- کمدی استورات (۲۰۰۶) در مقاله‌ای با عنوان طراحی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری: اهمیت مشارکت شهروندان و ارزیابی آن در ونکوور بزرگ به ارزیابی حکمروایی خوب شهری و شاخص‌های مربوط به آن پرداخته است، نویسنده پنج مؤلفه مهم حکمروایی خوب شهری را کارایی و اثربخشی، مساوات و برابری، مشارکت، پاسخگویی و امنیت معرفی کرده و برای هر مؤلفه چند شاخص مشخص می‌کند پس ضمن تعریف مفاهیم به‌کاررفته در مقاله به انتخاب مقیاس‌ها، انتخاب نمونه‌ها و در نهایت ارزیابی شاخص‌ها به این نتیجه می‌رسد که هر چقدر ضرایب شاخص‌ها بالا باشد نشان‌دهنده حکمروایی خوب و هر چه ضرایب پایین باشد نشان می‌دهد که حکمروایی شهری با بحران مواجه است. آنچه که در این مقاله در خصوص موضوعات فوق به بحث و بررسی پرداخته می‌شود جنبه نظری و تئوریک داشته و بیشتر بر روی موضوع مشارکت شهروندان برای تحقق حکمروایی خوب شهری تاکید می‌شود.

۴- هری بلایر (۲۰۰۰) در مقاله‌ای با عنوان مشارکت و پاسخگویی در محیط پیرامون: حکمروایی محلی مردمی در شش کشور به مطالعه در زمینه حکمروایی محلی مردمی در شش کشور بولیوی، هندوراس، مالی، هند، فیلیپین و اکراین توسط USALD می‌پردازد و به دو اصل مهم حکمروایی یعنی مشارکت و پاسخگویی اشاره دارد. این مقاله یک مروری بر شاخص‌های حکمروایی توسط USALD از دهه ۱۹۵۰ تا ۱۹۹۰ دارد و تاکید می‌کند که باید به شهروندان این موقعیت داده شود تا در تصمیم‌گیری محلی که بر زندگی‌شان تأثیر دارد، دخالت داشته باشند. این مطالعه در طی سال‌های ۱۹۹۶ تا ۱۹۹۷ یک ارزیابی از حکمروایی محلی دموکراتیک در شش کشور فوق‌الذکر به روش مصاحبه ساختاری، بازبینی اسناد و مدارک و مطالعه میدانی انجام داده است. برای پاسخگویی مقامات منتخب در یک جامعه محلی به عموم افراد شش راهکار پیشنهاد می‌شود که عبارت‌اند از: ۱- انتخابات ۲- جناح‌ها و گروه‌های سیاسی ۳- جامعه مدنی ۴- رسانه‌ها ۵- تشکیل جلسات مجمع عمومی ۶- رویه شکایت رسمی نظرسنجی‌ها و نظارت

۳- مبانی نظری مفاهیم و دیدگاه‌ها

۳-۱- مفهوم حکمروایی

اصطلاحات حکمروایی و حکومت، دارای مفاهیم محض و تخصصی بوده که بعضاً فارغ از مفهوم، معمولاً جایگزین یکدیگر به کار می‌روند؛ اما قدمت حکمروایی به تاریخ تمدن بشری برمی‌گردد. واژه حکمروایی از لغت یونانی (Kybernetes) و (Kybernan) گرفته شده و معنی آن هدایت کردن و راهنمایی کردن و یا چیزها را در کنار هم نگاه داشتن است. در حالی که مفهوم حکومت دلالت بر واحد سیاسی برای انجام وظیفه سیاست‌گذاری داشته و برجسته‌تر از اجرای سیاست‌ها است. پس می‌توان گفت واژه حکمروایی اشاره به پاسخگو بودن هم در حوزه سیاست‌گذاری و هم در حوزه اجرا دارد (شریفیان ثانی، ۱۴۹:۱۳۸۰).

حکمروایی به روابط بین دولت و جامعه مدنی، حکمرانان و حکمروایی شوندگان، حکومت و حکومت شوندگان مربوط می‌شود (McCarme et. al. ۱۹۹۵, P ۵).

پس حکمروایی موضوعی است که بر نحوه تعامل دولت‌ها و سایر سازمان‌های اجتماعی با یکدیگر، نحوه ارتباط با شهروندان و نحوه اتخاذ تصمیمات در جهانی پیچیده تمرکز داشته و فرایندی است که از آن طریق جوامع و سازمان‌ها تصمیمات خود را اتخاذ و به واسطه آن، مشخص می‌کنند که چه کسانی در این فرایند درگیر و چگونه وظیفه خود را به انجام برسانند (شریفیان ثانی، ۳۷:۱۳۸۰).

علاوه بر آن در اعلامیه پیش‌نویس ونکوور^۱ از حکمروایی به‌عنوان یک پارادایم جدید برای مدیریت بشر نام برده‌اند^۲ (The draft Vancouver declaration, ۲۰۰۶).

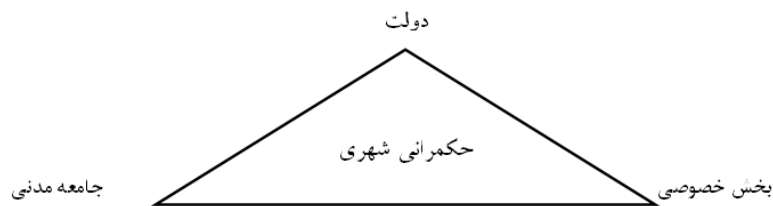
۲-۳- حکمروایی خوب شهری^۳

حکمروایی شهری بر خلاف مدیریت شهری، فرایندی مدیریتی است که به اتخاذ و حفظ زیربنایها و خدمات شهری می‌پردازد. حکمروایی شهری فرایندی کاملاً سیاسی در نظر گرفته می‌شود بنابراین حکمروایی شهری را می‌توان فرایندی دانست که بر اساس کنش متقابل میان سازمان‌ها و نهادهای رسمی اداره شهر از یک طرف و سازمان‌های غیردولتی و تشکل‌های جامعه مدنی از طرف دیگر شکل می‌گیرد.

^۱ اعلامیه پیش‌نویس ونکوور، برای همکاری برنامه‌ریزان در سرتاسر جهان به منظور برنامه‌ریزی حرفه‌ای برای مقابله با چالش‌های شهرنشینی شتابان، فقر و خطرات ناشی از تغییرات آب و هوایی و بلایای طبیعی تشکیل یافته است و منجر به یک کنگره جهانی برنامه‌ریزی گردیده است.

^۲ Reinventing planning: governance a new paradigm for managing Human settlements, a position paper developing themes from the draft Vancouver declaration for debate leading into the world planning ۱۷-۲۰ June ۲۰۰۶.

^۳ Good Urban Governance

شکل ۱ مثلث حکمروایی خوب شهری

(منبع: نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹: ۷)

سازمان ملل حکمروایی خوب شهری را مشارکت همه شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها می‌داند که نه تنها دولت بلکه همچنین شامل جامعه مدنی و بخش خصوصی می‌شود (Robert et al, ۲۰۰۷: ۹۶۷).

بنا بر منشور HABITAT سازمان ملل متحد^۴ حکمروایی خوب شهری اصول به هم وابسته پایداری، برابری، کارآمدی، شفافیت و پاسخگویی، امنیت، فعالیت‌های مدنی و شهروندی را توصیف می‌کند (UN-HABITAT-۲۰۰۹)؛ و زمانی که برنامه اسکان در جریان دستور کار خود با چالش نحوه اجرا و دستگاه‌ها و نهادهای ذی‌ربط در سطح شهرها روبرو شد دو شیوه برای مواجهه با این چالش مطرح کرد که عبارت‌اند از: ۱- اقدام برای دستیابی به هدف ایجاد سرپناه برای همه ۲- حرکت به سمت مدیریت مطلوب شهری در جهت نیل به توسعه پایدار شهری که در واقع عملیاتی کردن هدف اول را تضمین می‌کرد (Taylor, ۲۰۰۰, P۱۰).

بدین ترتیب راهبردهای مطرح‌شده برنامه در سال‌های پایانی قرن بیستم به تأیید مجمع عمومی سازمان ملل متحد نیز رسید و با این هدف که تا سال ۲۰۱۵ میلادی، فقر مطلق در سطح جهان به نصف تعداد موجود برسد، «حکمروایی خوب» به‌عنوان پیش‌فرض مطرح گردید. در همین راستا در بیانیه نشست دوربان آفریقای جنوبی در سال ۱۹۹۹ میلادی بر اهمیت مدیریت مطلوب در سطح محلی تأکید گردید. همچنین «دپارتمان توسعه بین‌المللی بریتانیا»^۵ در پیش‌نویس سند راهبردی خود اعلام می‌دارد که مدیریت مطلوب در سطح محلی مهم‌ترین نقش را در کاهش فقر دارد (Taylor, ۲۰۰۰, P۱۱).

بر این اساس حکمروایی خوب یکی از چهار مشخصه «شهر پایدار»^۶ عنوان می‌شود. سه ویژگی دیگر شهر پایدار عبارت‌اند از:

۱- «قابلیت زیست مطلوب»^۷؛ یعنی تضمین کیفیت زندگی شایسته و بهره‌مندی از فرصت‌های برابر برای تمام مردم از جمله فقیرترین افراد جامعه.

^۴ UN-HABITAT

^۵ The UK'S Department for International Development

^۶ Sustainable City

۲- «رقابت پذیری»^۲؛ که در جستجوی دستیابی به عدالت شهری، ایجاد شبکه‌های امنیت اجتماعی برای تقویت حس رقابت و تولید در مؤسسات بازرگانی در تمام اشکال است.

۳- «قابلیت انباشت»؛ که بر نظام اقتصادی سالم در بهره‌گیری صحیح از منابع درآمدی و هزینه‌های آن‌ها تاکید می‌نماید (Ramakrishna, ۲۰۰۸, P۸).

درک و استنباط سازمان‌ها و نهادهای بین‌المللی از «حکمروایی خوب شهری» مطابق با تجربه عملکردی برنامه اسکان در دو دهه اخیر است. این تجربه بر این نکته تاکید دارد که در اداره امور شهرها نه سرمایه نه تکنولوژی و نه حتی تخصص، کافی نیستند. بلکه «مدیریت مطلوب» وجه ممیزه یک «شهر برون‌گرا»^۳ یا شهری با مدیریت مطلوب در مقابل یک شهر با مدیریت نامطلوب یا «شهر منزوی»^۴ است. بر این اساس موضوع اصلی حرکت در جهت حکمروایی خوب شهری، رسیدن به «شهر برون‌گرا» خواهد بود (همان، ۲۰۰۸).

در شهر برون‌گرا هر فرد بدون توجه به ثروت، جنسیت، مذهب، نژاد و سن، شایسته مشارکت سازنده و مثبت در فرصت‌های موجود در شهر است. در سال‌های اخیر شاهد نمونه‌هایی از تجربیات عملی برای رسیدن به مدیریت مطلوب شهری در شهرهایی مانند دارالسلام، دبی، منچستر، شنیان و چاتانوگا بوده‌ایم (Taylor, ۲۰۰۰, P ۱۱). در این شهرها اجماعی از سازمان‌های بین‌المللی همچون برنامه توسعه سازمان ملل، بانک جهانی، جامعه مشترک‌المنافع، صندوق بین‌المللی پول و دولت‌های ملی برای رسیدن به مدیریت مطلوب شهری ایجاد شده است. این تجربیات در قالب دستور کار اسکان بشر به‌عنوان یک رویکرد در جهت توانمندسازی دولت‌های محلی مطرح‌شده‌اند و رهیافت راهبردهای خود را بر پایه موضوعاتی همچون تمرکززدایی و تفویض مسئولیت و منابع به مقامات محلی، مشارکت فعال جامعه مدنی از جمله زنان در امر برنامه‌ریزی، اجرا و نظارت بر اولویت‌های محلی، مشارکت بخش خصوصی، بهره‌گیری از فناوری‌های مدرن ارتباطی و اطلاعاتی در راستای حمایت از توسعه پایدار شهری قرار داده است (Taylor, ۲۰۰۰, P۱۱).

حکمروایی خوب شهری بر پایه اصل «شهروند مداری»^۵ بر این نکته تاکید می‌کند که هیچ زن، مرد یا کودکی نباید از دسترسی به الزامات زندگی شهری از جمله سرپناه مناسب، امنیت شغلی، آب سالم، بهداشت و بهره‌مندی از محیط‌زیست مناسب، آموزش، تغذیه و امنیت اجتماعی محروم گردد. (نوبری و رحیمی، ۱۳۸۹: ۲۰)

^۱ Livability

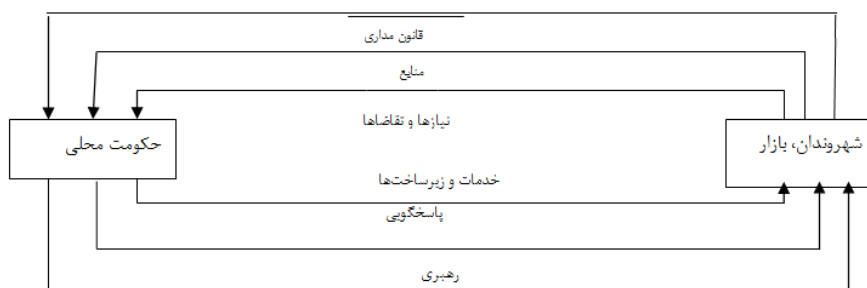
^۲ Competitiveness

^۳ Inclusive city

^۴ Exclusive City

^۵ Urban Citizenship

حکمروایی خوب شهری یک نقطه ایده آل است که تحقق آن بسیار دشوار به نظر می‌رسد و تاکنون تعداد اندکی از جوامع به معیارهای آن نزدیک شده‌اند. باین‌حال حرکت به سمت معیارهای حکمروایی خوب باهدف تضمین پایداری توسعه انسانی به‌عنوان یک الزام باید مورد توجه قرار گیرد (اسماعیل‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۲۸).

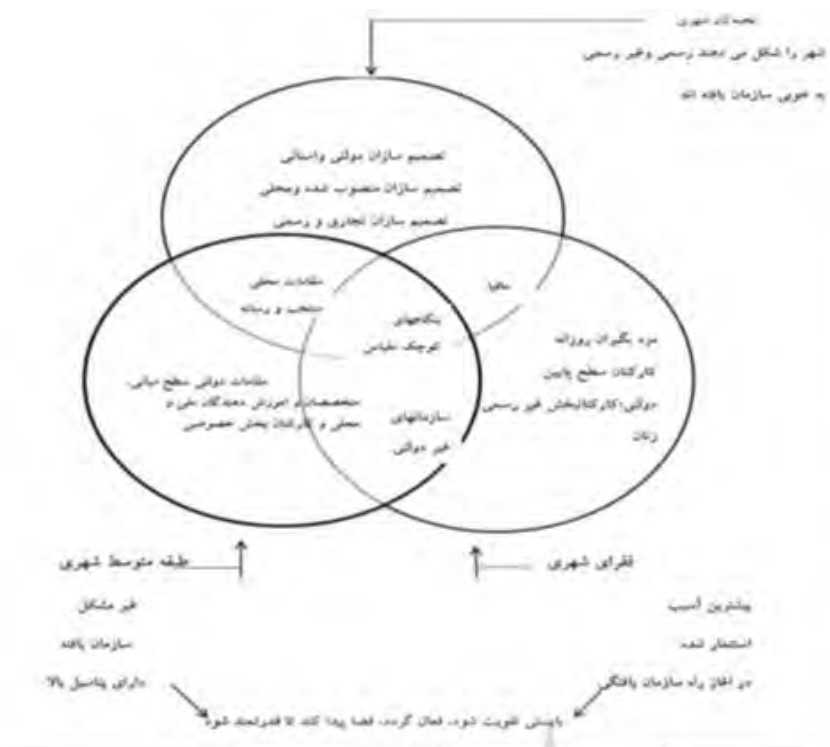

شکل ۲ ساخت الگوی حکمروایی خوب

(منبع: اسماعیل‌زاده، ۱۳۸۸: ۱۲۸)

حکمروایی خوب شهری در واقع فرآیندی است که دولت، آن را هدایت می‌کند ولی با همکاری بخش خصوصی و جامعه مدنی به‌پیش می‌رود در حکمروایی دولت یکی از کنشگران است و سایر عوامل دخیل در حکمروایی بسته به سطح مورد بحث گوناگون‌اند همان‌طور که در شکل ۳ روابط درونی میان کنشگران شهری نشان داده شده است، این تعامل می‌تواند در سطح اقشار مختلف و یا سازمان‌های گوناگون تعریف گردد (برآبادی، ۱۳۸۳: ۵۵).

شکل ۳ کنشگران شهری

(منبع: برآبادی، ۱۳۸۳: ۵۹)

۴- روش پژوهش

با توجه به مؤلفه‌های مورد بررسی و ماهیت کاربردی پژوهش، روش این پژوهش توصیفی - تحلیلی می‌باشد. شاخص‌های مورد بررسی در این پژوهش، شاخص‌های حکمروایی شهری می‌باشد. اطلاعات مورد نیاز پژوهش به دو شیوه کتابخانه‌ای (کتاب، آمارنامه و نقشه) و میدانی (پرسشنامه، مشاهده و مصاحبه) گردآوری شده است. در این پژوهش با بهره‌گیری از مدل آماری وزن دهی آنترپوی شانون، تکنیک دلفی و تکنیک رتبه‌بندی topsis (با فرمول نویسی در محیط نرم‌افزار MATLAB) و سایر آزمون‌های آماری محلات ۱۳ گانه منطقه ۱۹ تهران از لحاظ حکمروایی خوب شهری مورد بررسی و طبقه‌بندی قرار گرفته‌اند. جامعه آماری ۱۳ محله شهرداری منطقه ۱۹ تهران می‌باشد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش نمونه‌گیری خوشه‌ای می‌باشد. برای انتخاب عناصر هر یک از خوشه‌های انتخابی از فن نمونه‌گیری تصادفی استفاده شد. زیرا منطقه ۱۹، دارای ۱۳ محله است، پس به صورت تصادفی از هر محله چند بلوک انتخاب شد. حجم کلی نمونه بر اساس فرمول کوکران ($n = \frac{Nt^2s^2}{Nd^2 + t^2s^2}$) ۳۸۴ نفر می‌باشد. همچنین حجم

هر محله نیز بر اساس فرمول کوکران تعیین شد سپس با طراحی پرسشنامه حکمروایی خوب شهری و توزیع آن در بین ساکنین محلات وضعیت حکمروایی خوب شهری در هر یک از محلات مشخص گردید. برای پایایی ابزار از آزمون آلفای کرونباخ استفاده شده است. این ضریب دقت و اعتبار ابزار سنجش را مورد آزمون قرار می‌دهد، بر این اساس، ضریب آلفای کرونباخ پرسشنامه طراحی شده به شرح جدول زیر می‌باشد.

جدول ۱ پایایی پرسشنامه‌ها

نوع پرسشنامه	پرسشنامه حکمروایی خوب شهری
ضریب آلفای کرونباخ	۰/۷۸۹

مأخذ: یافته‌های پژوهش

ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه طراحی شده بالای ۰/۷ است که این مسئله نشان‌دهنده پایایی بالای سؤالات پرسشنامه و همبستگی درونی سؤالات برای سنجش متغیرهای تحقیق است.

بر اساس مبانی نظری تحقیق، توافق جمعی گسترده‌ای در سطح نهادها و سازمان‌های بین‌المللی و هم‌چنین متخصصان امر توسعه در خصوص شاخص‌های حکمروایی خوب وجود دارد که با عنایت به این موضوع و دسته‌بندی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه بانک جهانی و برنامه توسعه سازمان ملل^۱ هشت شاخص مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانون محوری، عدالت و برابری، شفافیت، اجماع محوری و کار آیی و اثربخشی، به‌عنوان اصلی‌ترین شاخص‌های سنجش متغیر حکمروایی خوب انتخاب شدند (عظیمی آملی، ۱۳۹۰: ۱۱۱).

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

^۱ UNDP

جدول ۲ معیارها و شاخص‌های حکمروایی خوب شهری

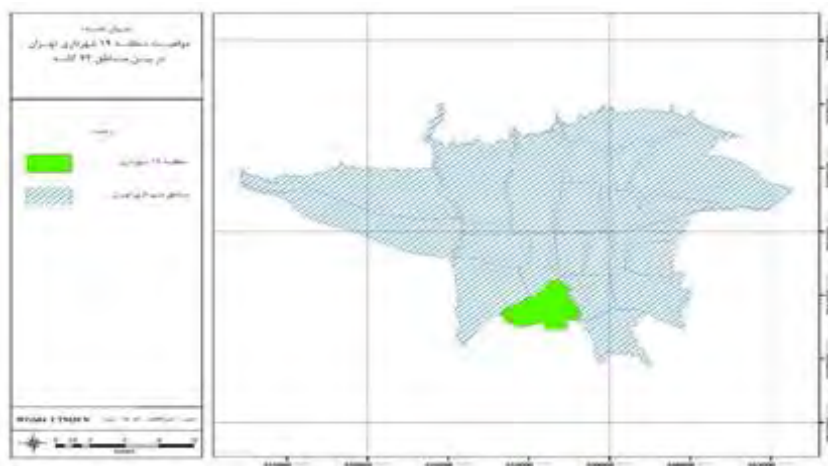
شاخص‌ها	شاخص‌های مورد نظر
مشارکت	مشارکت در تصمیم‌گیری (بر طرف کردن مشکلات محله)، مشارکت در تقویت و عضویت نهادهای مدنی، مشارکت در سرمایه‌گذاری‌های اقتصادی محله (کارگاه‌های تولیدی) مشارکت زیست‌محیطی (حفظ ارزش‌های زیست‌محیطی، رفع انواع آلودگی‌ها)
قانون مداری	میزان آگاهی از قانون و عرف محل، بی‌طرفی و برابری در برابر قانون (عدم تبعیض یا (جانب‌داری) قانون محوری شهروندان (کنترل فساد اقتصادی و اداری) پایبندی به قانون در فعالیت‌های اقتصادی و تجاری، پایبندی به قانون جهت حفظ ارزش‌های زیست‌محیطی
پاسخگویی	رضایتمندی از شیوه پاسخگویی (مدیران و مسئولان شهرداری، شوراباری و ...)، باورپذیری به پاسخگو در فرآیند مدیریت، پاسخ‌گویی به موانع اقتصادی، پاسخ‌گویی در برابر آلودگی‌های زیست‌محیطی
مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیری در برابر مشکلات کالبدی، مسئولیت‌پذیری در برابر وظایف محوله، احساس مسئولیت جهت رونق فعالیت‌های تجاری، احساس مسئولیت جهت رونق انجمن‌ها و صندوق‌های قرض‌الحسنه، اعتراف به خطا و اشتباه مدیریتی، احساس مسئولیت جهت تمیزی محیط
عدالت محوری	رعایت اصل توازن و تعادل (ابعاد اکولوژیکی، اجتماعی، اقتصادی و...) برابری فرصت‌ها - تخصیص بهینه منابع و امکانات، بر خورد یکسان با فعالیت‌های غیرقانونی، گسترش برابر دامنه بهداشت در محله‌ها
شفافیت	قابلیت دسترسی به جریان آزاد اطلاعات قابل‌اعتماد - کنترل و پایش عملکرد مدیران محله‌ها، نهادهای مدنی و ... تصمیم‌گیری‌های آشکار و نهان مدیران محله‌ها - مستندسازی اطلاعات - اطلاع‌یابی برای شفافیت تصمیمات - برگزاری جلسه با مردم
کارایی و اثربخشی	بهبود مستمر اقدامات و فعالیت‌ها در محله‌ها - کاهش مستمر هزینه‌ها در سطح محله عمل کردن بر اساس دانش روز، نهادینه کردن فرهنگ توانمندی، تعاملی - افزایش مستمر کیفیت مهارت‌ها - بهبود فرآیند برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری
اجماع محوری	نگرش باور به جمع و کار جمعی - میزان رابطه بین مسئولان و مدیران محله با مردم - نحوه میزان رابطه و تعامل بین سه نهاد دولت، بخش خصوصی و جامعه مدنی - توافق جمعی در خصوص مشکلات مهم محله (اقتصادی، زیست‌محیطی)

مأخذ: نگارندگان

۵- محدوده مورد مطالعه

محدوده مورد مطالعه این پژوهش منطقه ۱۹ شهرداری تهران می‌باشد. این منطقه از جمله مناطق حاشیه‌ای و جنوبی شهر تهران است که در حوزه دروازه ورودی جنوب غربی شهر قرار گرفته است. این منطقه از شمال با مناطق ۱۷ و ۱۸ هم‌جوار است که به ترتیب محورهای زمزم و آیت اله سعیدی (جاده ساوه) مرز مشترک بین منطقه ۱۹ با مناطق هم‌جوار شمالی را شکل

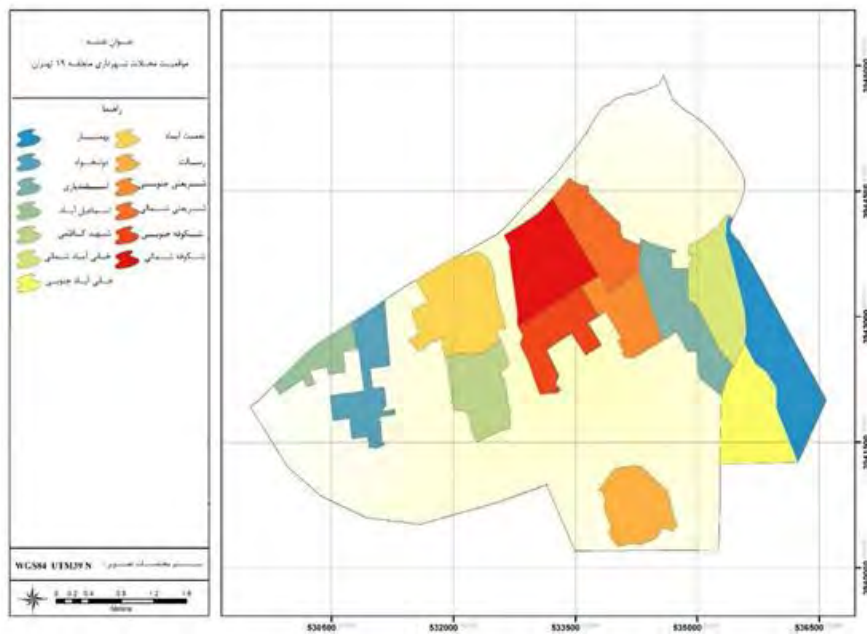
داده‌اند. از سمت شرق، خیابان بهمنیار و بزرگراه تند گویان، در حدفاصل بین این منطقه و منطقه ۱۶ واقع شده است. در حالی که منطقه ۱۹ از جنوب به بزرگراه آزادگان و حریم جنوب شهر تهران و از غرب به تقاطع آزادگان و ساوه محدود می‌گردد. منطقه ۱۹ شامل ۵ ناحیه و ۱۳ محله می‌باشد.

شکل ۴ موقعیت منطقه ۱۹ شهرداری تهران در بین مناطق ۲۲ گانه

منبع: شهرداری منطقه ۱۹ و ترسیم نگارندگان

بافت منسوج منطقه که در سال ۱۳۵۹، جایگاه حقوقی مستقلی تحت عنوان منطقه ۱۹ شهرداری تهران کسب نمود، بر طبق طرح تفصیلی مصوب سال ۱۳۶۳، واجد وسعتی به میزان ۱۱۶۰ هکتار است در سال ۱۳۷۱ با تصویب طرح جامع ساماندهی تهران، محدوده قانونی شهر افزایش یافته و در بخش منطقه ۱۹، بر محور آزادگان منطبق گردیده است و وسعت آن به ۲۰۸۴ هکتار می‌رسد (نقش پیراوش، ۱۳۸۶).

شکل ۵ موقعیت محله‌های منطقه ۱۹ شهرداری تهران

منبع: ترسیم نگارندگان

۶- یافته‌های پژوهش

۶-۱- یافته‌های توصیفی پژوهش

بررسی ویژگی سنی پاسخگویان در جامعه مورد مطالعه نشان می‌دهد که ۴۳/۵ درصد از پاسخگویان در گروه سنی ۲۰ تا ۳۰ سال، ۲۶/۶ درصد در گروه سنی ۳۰-۴۰ سال، ۱۷/۴ درصد در گروه سنی ۴۰-۵۰ و ۱۲/۵ درصد در گروه سنی بالای ۵۰ سال قرار دارند. از مجموع ۳۸۴ نفر پاسخگو در جامعه مورد مطالعه ۶۵/۱ درصد مرد و ۳۴/۹ درصد زن بوده‌اند. از این تعداد، ۸/۶ نفر دارای مدرک فوق‌لیسانس و بالاتر، ۳۲/۸ درصد دارای مدرک تحصیلی لیسانس، ۲۱/۹ درصد دارای مدرک فوق‌دیپلم، ۲۱/۴ درصد دارای مدرک دیپلم و ۱۵/۴ درصد نیز زیر دیپلم بودند. همچنین ۲۵/۳ درصد دارای شغل آزاد، ۱۴/۱ درصد دولتی، ۸/۹ درصد بازنشسته، ۲۰/۱ درصد خانه‌دار، ۱۹ درصد دانشجو و ۱۲/۸ درصد نیز بیکار می‌باشند.

۶-۲- یافته‌های تحلیلی پژوهش

مرحله اول: بر اساس مبانی نظری تحقیق، توافق جمعی گسترده‌ای در سطح نهادها و سازمان‌های بین‌المللی وهم چنین صاحب‌نظران و متخصصان امر توسعه در خصوص

شاخص‌های حکمروایی خوب وجود دارد که با عنایت به این موضوع و دسته‌بندی شاخص‌های حکمروایی خوب شهری از دیدگاه بانک جهانی و برنامه توسعه سازمان ملل هشت شاخص مشارکت، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، قانون محوری، عدالت و برابری، شفافیت، اجماع محوری و کار آیی و اثربخشی، به‌عنوان اصلی‌ترین شاخص‌های سنجش متغیر حکمروایی خوب در محافل و مجامع علمی و دانشگاهی جهان مطرح می‌باشد، بر این اساس، ملاک انتخاب شاخص‌های این پژوهش برای سنجش وضعیت حکمروایی خوب شهری در محله‌های مورد مطالعه نیز شاخص‌های بانک جهانی و برنامه توسعه سازمان ملل بوده است. این شاخص‌های عبارت‌اند از: مشارکت، قانونمندی، پاسخگویی، مسئولیت‌پذیری، شفافیت، عدالت و برابری، اجماع محوری، کارایی و اثربخشی.

مرحله دوم: پس از شناسایی و مشخص کردن شاخص‌های مطرح در حکمروایی خوب، برای شناخت اهمیت هر یک از آنها و رتبه آن در بین سایر مؤلفه‌ها، در محلات مورد مطالعه، با استفاده از تکنیک دلفی، شاخص‌های مربوط به آنها در اختیار ۳۰ نفر از متخصصان و صاحب‌نظران امر حکمروایی خوب شهری در کشور شامل اساتید دانشگاه‌های خوارزمی، تهران، شهید بهشتی، تربیت مدرس، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی تهران و همچنین کارشناسان شهرداری در رشته‌های جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی، قرار داده شد. سپس، پرسشنامه‌ای حاوی عنوان تحقیق، سؤال و فرضیات تحقیق، اهداف تحقیق و هم‌چنین شاخص‌های مورد نظر در خصوص حکمروایی خوب، تهیه شد. سؤال پرسشنامه در دو بخش طراحی شده بود، در ابتدا در سؤال جداگانه‌ای از اعضای گروه دلفی خواسته شد تا به هر یک از شاخص‌های حکمروایی خوب (مستخرج) از ادبیات نظری تحقیق با تاکید بر شاخص‌های بانک جهانی و برنامه توسعه سازمان ملل با توجه به اهمیت آنها در پیاده‌سازی حکمروایی خوب شهری وزن یا رتبه بدهند (عدد ۱) به معنای اهمیت بیشتر بوده است بر این اساس، هشت شاخص نهایی و اصلی برای حکمروایی خوب، مورد تأیید سازمان‌های جهانی و نهادهای بین‌المللی انتخاب و برای تأیید نهایی در اختیار متخصصان قرار داده شد.

مرحله سوم: پس از توزیع پرسشنامه‌ها در بین متخصصان و صاحب‌نظران و جمع‌آوری آنها، کار تجزیه و تحلیل اطلاعات گردآوری‌شده آغاز گردید، نظر به اینکه برای طراحی این پرسشنامه با استاد راهنما و اساتید مشاور به طور پیوسته و مستمر جلسات هماهنگی برگزار می‌شد پس از اصلاحات متعدد و مطالعه منابع و متون مختلف به‌ویژه در حوزه برنامه‌ریزی، شاخص‌ها نهایی شد، تمامی متخصصان و خبرگان متصدی برنامه‌ریزی شهری و شهرسازی، شاخص‌ها حکمروایی را تأیید و به لحاظ ماهیت پرسشنامه، از نظر درجه اعتبار و اهمیت آنها را رتبه‌بندی نمودند،

جدول ۲ نتایج حاصل از رتبه‌بندی شاخص‌های حکمروایی خوب از دیدگاه متخصصان و صاحب‌نظران

قانون مداری		مسئولیت‌پذیری		اجماع محوری		مشارکت		شاخص‌ها رتبه
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۶/۷	۵	۲۰	۶	۱۳/۳	۴	۳۳/۳	۱۰	رتبه ۱
۲۰	۶	۱۶/۷	۵	۲۳/۳	۷	۲۰	۶	رتبه ۲
۱۳/۳	۴	۱۰	۳	۲۰	۶	۱۶/۷	۵	رتبه ۳
۲۳/۳	۷	۲۳/۳	۷	۱۰	۳	۱۰	۳	رتبه ۴
۶/۷	۲	۶/۷	۲	۶/۷	۲	۶/۷	۲	رتبه ۵
۱۰	۳	۳/۳	۱	۱۰	۳	۳/۳	۱	رتبه ۶
۳/۳	۱	۱۳/۳	۴	۳/۳	۱	۳/۳	۱	رتبه ۷
۶/۷	۲	۶/۷	۲	۱۰	۳	۶/۷	۲	رتبه ۸
۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	جمع کل
۳		۳/۱۳		۲/۹۷		۲/۴۵		میانگین

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ادامه جدول ۲ نتایج حاصل از رتبه‌بندی شاخص‌های حکمروایی خوب از دیدگاه متخصصان و صاحب‌نظران

کارایی و اثربخشی		پاسخگویی		عدالت محوری		شفافیت		شاخص‌ها رتبه
درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	درصد	تعداد	
۱۶/۷	۵	۲۰	۶	۱۳/۳	۴	۱۶/۷	۵	رتبه ۱
۲۰	۲	۱۶/۷	۴	۲۳/۳	۲	۲۰	۲	رتبه ۲
۱۳/۳	۳	۱۰	۳	۲۰	۳	۱۶/۷	۷	رتبه ۳
۲۳/۳	۷	۲۳/۳	۲	۱۰	۲	۱۰	۶	رتبه ۴
۶/۷	۳	۶/۷	۲	۶/۷	۳	۶/۷	۲	رتبه ۵
۱۰	۵	۳/۳	۳	۱۰	۷	۳/۳	۳	رتبه ۶
۳/۳	۴	۱۳/۳	۶	۳/۳	۶	۳/۳	۳	رتبه ۷
۶/۷	۵	۶/۷	۴	۱۰	۳	۶/۷	۲	رتبه ۸
۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	۱۰۰	۳۰	جمع کل

مأخذ: یافته‌های تحقیق

جدول ۳ وزن شاخص های حکمروایی خوب شهری بر اساس روش های رتبه‌بندی

رتبه شاخص	رتبه	جمع رتبه‌ای		عکس پذیری رتبه‌ای		توان رتبه‌ای		میانگین استاندارد سه روش
		وزن	استاندارد	وزن	استاندارد	وزن	استاندارد	
مشارکت	۱	۸	۰/۲۲۲	۱/۰۰۰	۰/۳۶۸	۶۴	۰/۳۱۳	۲/۴۵
قانونمندی	۳	۶	۰/۱۶۶	۰/۳۳۳	۰/۱۲۲	۳۶	۰/۱۷۶	۳
مسئولیت‌پذیری	۴	۵	۰/۱۳۸	۰/۲۵۰	۰/۰۹۲	۲۵	۰/۱۲۲	۳/۱۳
کارایی و اثربخشی	۸	۱	۰/۰۲۷	۰/۱۲۵	۰/۰۴۶	۱	۰/۰۰۴	۴/۴۱
شفافیت	۵	۴	۰/۱۱۱	۰/۱۱۱	۰/۰۷۳	۱۶	۰/۰۷۸	۳/۳۰
پاسخگویی	۶	۳	۰/۰۸۳	۰/۱۶۶	۰/۰۶۱	۹	۰/۰۴۴	۳/۶۹
عدالت محوری	۷	۲	۰/۰۵۵	۰/۱۴۲	۰/۰۵۲	۴	۰/۰۱۹	۴/۱۱
اجماع محوری	۲	۷	۰/۱۹۴	۰/۵۰۰	۰/۱۸۴	۴۹	۰/۲۴۰	۲/۹۷
جمع کل	۳۶	۳۶	۱/۰۰۰	۲/۷۱۶	۱/۰۰۰	۲۰۴	۱/۰۰۰	-----

مأخذ: یافته‌های تحقیق

مرحله چهارم: در این مرحله بر اساس روش های رتبه‌بندی، به هر یک از شاخص های مورد نظر متخصصان و صاحب‌نظران توسعه محله‌ای که در مرحله قبل رتبه‌بندی شدند، وزن داده می‌شود، در این راستا از رتبه‌بندی مستقیم استفاده شده است که در آن رتبه ۱ معرف بیشترین اهمیت است، بنابراین بر اساس میانگین رتبه‌ای به‌دست آمده برای هر شاخص، آن دسته از معیارهایی که میانگین آنها به عدد ۱ نزدیک‌تر است بالاترین رتبه و به‌موازات دور شدن از عدد ۱ کمترین رتبه را به خود اختصاص می‌دهند. بعد از انجام عمل رتبه‌بندی بر روی مجموعه‌ای از شاخص‌ها، برای ایجاد وزن های عددی از روی اطلاعات دارای نظم ترتیبی، از چندین روش می‌توان استفاده نمود که روش های جمع رتبه ای، عکس پذیری رتبه‌ای و روش توان رتبه‌ای از آن جمله‌اند در این تحقیق نیز برای هر شاخص با توجه به سه روش نامبرده شده عمل گردید پس از آنکه به یافته‌های توصیفی جامعه نمونه تحقیق اشاره شد اکنون به یافته‌های تحلیلی که عمدتاً مبتنی بر آمار استنباطی و آزمون های آماری جهت تأیید یا رد فرضیه و در نهایت تعمیم به یک جامعه بزرگ‌تر (جامعه آماری) است، اشاره می‌شود. به این منظور برای این قسمت از آزمون های آماری نظیر آزمون T تک نمونه‌ای، آزمون TUKEY، آزمون ضریب همبستگی و رگرسیون دو و چند متغیره استفاده شده است. برای آزمون فرضیه از آزمون‌های آماری T-TEST و TUKEY، برای مقایسه تفاوت میانگین‌ها استفاده شده است، بنابراین در هر مرحله از آزمون فرضیه اول مراحل زیر طی شد: ۱- آزمون فرضیه بر اساس تکنیک TOPSIS

۲- آزمون فرضیه بر اساس T تک نمونه‌ای ۳- آزمون فرضیه بر اساس آماره F و آزمون TUKEY

آزمون فرضیه: به نظر می‌رسد محلات منطقه ۱۹ به لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب شهری در وضعیت مناسبی قرار ندارند.

الف) بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری در محله‌های مورد مطالعه بر اساس تکنیک TOPSIS

برای این که وضعیت حکمروایی شهری در محله‌های مورد مطالعه با دقت بیشتری مورد بررسی قرار گیرد و رتبه‌بندی محله‌ها علمی تر و واقعی تر باشد با دادن وزن به هر یک از شاخص‌ها بر اساس روش‌های مختلف رتبه‌بندی به اولویت‌بندی یا رتبه‌بندی محله‌های مورد مطالعه اقدام شده است که در این تحقیق از روش‌های مجموع رتبه‌ای، روش عکس‌پذیری رتبه‌ای و روش توان رتبه‌ای استفاده شده است در این روش، به هر یک از شاخص‌های حکمروایی شهری وزن داده شده است، در واقع در این روش، وزن هر یک از شاخص‌ها در رتبه‌بندی آنها دخالت داده شده تا رتبه‌بندی به صورت دقیق و علمی صورت پذیرد، در روش وزن دهی، نابرابری وزن شاخص‌ها در نظر گرفته می‌شود. پس از مشخص کردن وزن هر یک از شاخص‌ها، از تکنیک TOPSIS برای رتبه‌بندی محله‌های مورد مطالعه استفاده شده است.

برای محاسبه TOPSIS ابتدا جمع هر یک از شاخص‌ها در SPSS به دست آورده شد سپس با فرمول نویسی در نرم‌افزار MATLAB و مشخص کردن جهت شاخص‌ها، شاخص ci (ضریب اولویت) به دست آورده شد. بر اساس نمره میانگین کل حکمروایی شهری (ci) محله‌های مورد مطالعه به سه طبقه‌ی محله‌های با حکمروایی ضعیف (کمتر از حد میانگین ci) محله‌های با حکمروایی متوسط (برابر یا کمی بیشتر از حد میانگین ci) و محله‌های با حکمروایی خوب (نزدیک به ماکزیمم دسته‌بندی شده‌اند. بر اساس این طبقه‌بندی ۰/۳۸ درصد از محله‌ها مقدار ci (ضریب اولویت) آنها کمتر از مقدار میانگین ci (حکمروایی ضعیف) ۰/۳۸ درصد برابر یا نزدیک به مقدار میانگین ci (حکمروایی متوسط) و ۰/۲۴ درصدشان نیز بیشتر از مقدار میانگین ci (حکمروایی خوب ضریب اولویت)) قرار گرفته‌اند.

جدول ۴ طبقه‌بندی محله‌های مورد مطالعه به لحاظ وضعیت حکمروایی بر اساس میانگین ci

وضعیت حکمروایی ردیف	نام محله	Ci (ضریب اولویت)	ارزین رتبه حکمروایی	وضعیت حکمروایی دژ شهری
بر مبنای مقدار ci				
۱	شکوفه شمالی	۰/۵۷۹۷	۸	متوسط
۲	شکوفه جنوبی	۰/۳۱۷۳	۱۰	ضعیف
۳	رسالت	۰/۷۷۹۳	۴	متوسط
۴	دولت‌خواه	۰/۱۴۰۳	۱۲	ضعیف
۵	شریعتی شمالی	۰/۸۰۱۵	۳	خوب
۶	شریعتی جنوبی	۰/۸۲۹۶	۲	خوب
۷	شهید کاظمی	۰/۱۸۵۶	۱۱	ضعیف
۸	خانی‌آباد شمالی	۱	۱	خوب
۹	خانی‌آباد جنوبی	۰/۷۰۲۶	۶	متوسط
۱۰	اسماعیل‌آباد	۰	۱۳	ضعیف
۱۱	اسفندیاری و بستان	۰/۷۳۳۳	۵	متوسط
۱۲	نعمت‌آباد	۰/۶۳۱۷	۷	متوسط
۱۳	بهمنیار	۰/۴۲۵۹	۹	ضعیف
میانگین ci = ۰/۵۴۸۲				

مأخذ: یافته‌های تحقیق

با توجه به جداول بالا تنها ۲۴ درصد از محله‌ها دارای وضعیت حکمروایی خوب می‌باشند در تبیین و تحلیل به وجود آمدن چنین وضعیتی می‌توان به مدیریت متمرکز و تک سطحی و از بالا به پایین مسئولین و مدیران شهری در محله‌های مورد مطالعه، ارتباطات و همکاری‌های عمودی، عدم توجه به نهاد های مدنی و مردم محور، تبعیض در قوانین و مقررات اشاره کرد. رهیافت حکمروایی خوب شهری در پی ایجاد رویه مردم‌سالارانه برای شکوفایی بستر زندگی اجتماعی بر اساس مشارکت حداکثری مردم و مسئولیت جمعی و واگذاری اختیار در سطحی خردتر به جامعه محلی در جهت ارتقای کیفیت زندگی آنان می‌باشد، افزون بر آن، این رهیافت به دنبال مدیریتی مبتنی بر جامعه محلی می‌باشد که بر توانمندی جامعه محلی و نقش مستقیم آنها در فرایند توسعه با همکاری بخش دولتی و سازمان های غیردولتی تاکید دارد، درحالی که که متأسفانه در محله‌های مورد مطالعه، این مؤلفه‌ها مورد بی‌مهری قرار گرفته و اصل “ حق توسعه‌یافتگی انسان‌ها و “حق توسعه‌یافتگی مکان‌ها” را نادیده انگاشته است.

پرتال جامع علوم انسانی

جدول ۵ رتبه‌بندی محله‌ها به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری بر اساس تکنیک TOPSIS

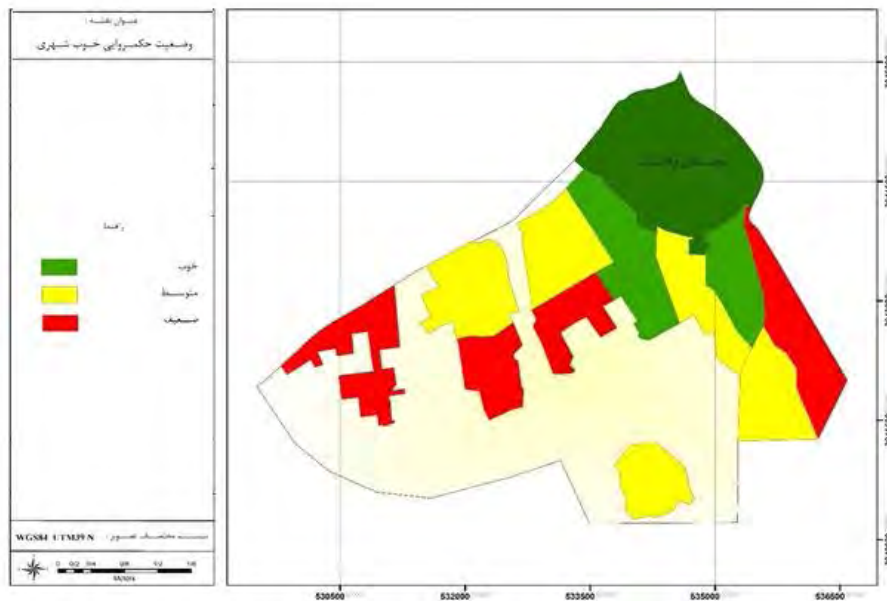
۰/۳۸	۵	کمتر از ۰/۵۴۸۲	محله‌های با وضعیت حکمروایی ضعیف
۰/۳۸	۵	از ۰/۵۴۸۳ تا ۰/۷۷۹۳	محله‌های با وضعیت حکمروایی متوسط
۰/۲۴	۳	بیش از ۰/۷۷۹۳	محله‌های با وضعیت حکمروایی خوب
۱۰۰	۱۳	-----	جمع

مأخذ: یافته‌های تحقیق

شکل ۶ نمودار عنکبوتی وضعیت حکمروایی در محله‌های مورد مطالعه بر اساس شاخص ci

مأخذ: یافته‌های تحقیق

شکل ۷ وضعیت حکمروایی در محله‌های مورد مطالعه بر اساس شاخص ci

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ب) بررسی وضعیت حکمروایی خوب در محله‌ها با استفاده از آماره آزمون (T-TEST) برای بررسی بهتر وضعیت حکمروایی خوب شهری در محله‌های مورد مطالعه از آزمون T تک نمونه‌ای استفاده شده است، نتایج حاصله از کاربرد این آزمون آماری نشان‌دهنده واقعیت‌هایی به شرح زیر بوده است:

۱- تمام شاخص‌هایی که برای سنجش وضعیت حکمروایی خوب شهری در محله‌های مورد مطالعه به کار برده شد از سطح معناداری بالایی برخوردار بوده اما تفاوت معناداری در سطح آلفای ۰/۰۱ حکمروایی خوب شهری از دید پاسخگویان در محله‌ها وجود دارد، این مسئله، دسته‌بندی محله‌های مورد مطالعه را به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری تأیید می‌کند، در حقیقت این فرض که محله‌های مورد مطالعه به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری در وضعیت مناسبی نیستند تأیید می‌شود و فرض مقابل رد می‌شود (HI تأیید می‌گردد)

۲- با احتساب دامنه طیفی هر یک از شاخص‌ها که بین ۱ تا ۵ بر اساس طیف لیکرت در نوسان بوده شاخص‌های پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری دارای بیشترین میانگین رتبه‌ای و شاخص‌های مشارکت و شفافیت دارای کمترین میانگین رتبه‌ای بوده است.

میانگین به دست آمده شاخص‌های پاسخگویی، عدالت محوری، شفافیت و مسئولیت‌پذیری از نظر پاسخگویان پایین‌تر از حد متوسط بوده (مقدار آنها در ستون تفاوت میانگین مشخص شده است) این مسئله بیانگر آن است که پاسخگویان وضع این شاخص‌ها را در محله‌های خود

منفی ارزیابی کرده و مدیران و مسئولان محله‌های خود را در برابر کارهای انجام داده‌شده و یا در حال انجام، پاسخگو و مسئول نمی‌دانند آنان بر این باور بودند که مسئولان و مدیران محله‌ها مسئول نتایج تصمیمات و فعالیت‌های خود بوده و در قبال تصمیماتی که می‌گیرند باید پاسخگو باشند و به مخاطبین خود حساب پس بدهند اما این وضعیت در مدیریت محله‌ها اتفاق نمی‌افتد، بنابراین، با ملاحظه وضع این شاخص‌ها در جدول معلوم می‌شود که پاسخگویان برای شاخص‌های پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری مدیران محله‌های خود عمدتاً گزینه‌های اصلاً و کم را انتخاب کردند که در نتیجه آن، شاخص پاسخگویی ۰/۸۷۷۶۰- و شاخص مسئولیت‌پذیری ۲/۰۴۶۸۸- متوسط میانگین‌ها پایین‌تر بوده است، افزون بر این، پاسخگویان، وضعیت شاخص‌های شفافیت و عدالت و برابری را نیز در محله‌های خود نامناسب ارزیابی کردند به طوری که شاخص عدالت محوری به میزان ۰/۲۹۹۴۸- از حد متوسط میانگین‌ها پایین‌تر و شاخص شفافیت به میزان ۲/۳۶۷۱۹- از حد متوسط میانگین‌ها پایین‌تر بوده است، به عبارت دیگر، پاسخگویان عمدتاً در پاسخ به گویه‌های این دو شاخص بر اساس طیف لیکرت، گزینه‌های کم و اصلاً را انتخاب کردند و این نشان می‌دهد که شاخص عدالت و برابری به عنوان یکی از شاخص‌های مهم حکمروایی خوب مطرح بوده و تاکید بر این است که در حکمروایی خوب شهری، همه گروه‌ها و افراد جامعه شهری به ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر، باید فرصت‌های مناسب و برابر در زمینه ارتقای وضعیت رفاهی‌شان، تلاش در جهت تخصیص عادلانه منابع و امکانات محله‌ها و مشارکت تمام مردم محله‌ها در اعلام نظر و تصمیم‌گیری را در اختیار داشته باشند در مقابل این شاخص‌ها، میانگین شاخص‌های قانون‌مداری ۰/۷۸۱۲۵، کارایی و اثربخشی ۰/۵۳۹۰۶ بیشتر از حد متوسط میانگین‌ها بوده و میانگین‌ها بوده و نشان‌دهنده این است که پاسخگویان محله‌های مورد مطالعه، وضع این شاخص‌ها را در محله‌های خود مثبت ارزیابی کرده‌اند و نسبت به آن‌ها احساس رضایت بیشتری دارند.

جدول ۶. آزمون معناداری T-TEST متغیر حکمروایی خوب در محله‌های مورد مطالعه

شاخص‌ها	ارزش حد متوسط	تعداد	میانگین	انحراف معیار	میانگین انحراف معیار	آماره آزمون T	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین تفاوتها	تفاوت در سطح ۰/۰۹۵ فاصله اطمینان	
										پایین ترین	بالاترین
مشارکت	۲۰	۳۸۴	۳۱/۴۷۹	۶/۰۶۰۰	۰/۳۰۹۷۱	۶۳۹۰	۳۸۳	۰/۰۰۰	۱/۹۴۷۹۲	۱/۳۴۹۰	۲/۵۵۶۹
قانونمداری	۲۱	۳۸۴	۲۲/۷۸۱۳	۵/۵۳۹۳	۰/۲۸۱۲۶۷	۶۳۰۱	۳۸۳	۰/۰۰۰	-۰/۷۸۱۲۵	۱/۲۳۵۵	۲/۳۳۷۰
پاسخگویی	۲۴	۳۸۴	۳۳/۱۲۲۴	۷/۰۰۱۵۴	۷/۳۵۷۳۰	-۲/۴۵۶	۳۸۳	۰/۰۰۱	-۰/۷۷۷۶۰	-۰/۱۷۵۱	-۱/۵۸۰۱
عدالت محوری	۲۳	۳۸۴	۲۲/۷۰۰۵	۵/۷۸۳۴۲	۰/۲۹۵۱۳	-۱/۰۱۵	۳۸۳	۰/۰۰۳	-۰/۲۹۹۴۸	-۰/۱۸۷۹۸	۰/۲۸۰۸
کرائی و اثر بخشی	۲۱	۳۸۴	۲۲/۵۳۹۱	۶/۴۴۹۶۵	۰/۳۳۹۳۴	۴/۵۲۵	۳۸۳	۰/۰۰۰	۰/۵۳۹۰۶	۰/۸۷۱۹	۲/۳۰۶۳
اجماع محوری	۲۰	۳۸۴	۲۲/۴۵۸۳	۶/۸۲۱۳۶	۰/۳۴۸۱۰	۷/۰۶۲	۳۸۳	۰/۰۰۰	۲/۴۵۸۳۳	۱/۷۷۴۹	۳/۱۴۲۸
شفافیت	۲۴	۳۸۴	۲۱/۴۳۲۸	۶/۳۷۳۵۱	۰/۳۲۵۲۰	-۷/۲۷۹	۳۸۳	۰/۰۰۰	-۲/۳۶۷۱۹	-۳/۰۰۶۶	-۱/۷۷۷۸
مسئولیت پذیری	۲۵	۳۸۴	۲۲/۹۵۳۱	۷/۱۶۲۶۳	۰/۳۶۵۵۲	-۵/۶۰۰	۳۸۳	۰/۰۰۰	-۲/۰۴۶۸۸	-۲/۷۶۵۵	-۱/۳۲۸۲

مأخذ: یافته‌های تحقیق

برای اطمینان از وضعیت کل حکمروایی شهری در محله‌ها، همه شاخص‌های آن را ترکیب کرده و به‌وسیله آماره آزمون T-TEST فرضیه اول مورد آزمون قرار گرفت بر اساس داده‌های این جدول، متغیر حکمروایی خوب در محله‌ها، مقدار ۱۹/۸۶۴۵- از حد متوسط میانگین‌ها

پایین تر بوده و این نشان می‌دهد که پاسخگویان، در کل، وضع این متغیر را در محله‌های خود مثبت ارزیابی نمی‌کنند و در نتیجه فرضیه اول تحقیق تأیید می‌گردد.

جدول ۷ آزمون معناداری T-TEST متغیر حکمروایی خوب در محله‌های مورد مطالعه

منبع واریانس	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	آماره F	سطح معناداری
میانگین گروهی	۸۷۳۸۳۰/۰۵۱	۱۲	۷۲۸۱۹/۱۷۱	۶۴۱/۲۹۸	۰/۰۰۰
درون گروهی	۴۲۱۲۶/۹۰۸	۳۷۱	۱۱۳/۵۵۰	-	-
جمع کل	۹۱۵۹۵۶/۹۵۸	۳۸۳	-	-	-

مأخذ: یافته‌های تحقیق

ج) بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری در محله‌های مورد مطالعه بر اساس آماره آزمون TUKEY

علاوه بر نتایج حاصل از آزمون T تک نمونه‌ای برای بررسی وضعیت حکمروایی خوب شهری در محله‌های مورد مطالعه از آزمون TUKEY نیز استفاده شده است این آزمون هر یک از محله‌ها را به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری با بقیه محله‌ها مقایسه کرده و تفاوت بین محله‌ها را به لحاظ شاخص‌های حکمروایی خوب شهری، مشخص می‌کند، نتایج حاصله از این آزمون در خصوص وضعیت حکمروایی خوب شهری در ۱۳ محله که از ۳۸۴ نفر پرسش گردیده به صورت جدول خروجی تحلیل واریانس در قالب جدول ANOVA نشان داده شده است. همان طور که از جدول بر می‌آید تفاوت معناداری بین محله‌های مورد مطالعه به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری وجود دارد بر این اساس همانند آزمون قبل، فرض تحقیق تأیید می‌شود هم چنین مقدار آماره F که برابر با (۶۴۱/۲۹۸) با سطح معناداری (۰/۰۰۰) بوده این مسئله را تأیید می‌کند، آزمون TUKEY محله‌های مورد مطالعه را به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری به ۱۰ طبقه تقسیم نموده است به گونه‌ای که محله‌هایی که در طبقه اول قرار می‌گیرند دارای پایین‌ترین سطح از نظر وضعیت حکمروایی خوب بوده و محله‌هایی که در طبقه ۱۰ قرار می‌گیرند دارای بالاترین سطح حکمروایی خوب می‌باشند.

جدول ۸ تحلیل واریانس مقایسه میانگین وضعیت شاخص های حکمروایی خوب شهری در محله‌های مورد مطالعه مأخذ: یافته‌های تحقیق

شاخص‌ها	تعداد	میانگین	انحراف معیار	میانگین انحراف معیار	آماره آزمون T	سطح معناداری	تفاوت میانگین تفاوت‌ها	
							پایین‌ترین	بالا‌ترین
حکمروایی خوب شهری	۳۸۴	۱۸۰/۱۳۵۴	۴۸/۹۰۳۳۰	۲۴۹۵۵۹	-۷/۹۶۰	۰/۰۰۰	-۲۴۷۷۱۳	-۱۴۹۵۷۸

جدول ۹ طبقه‌بندی محله‌های مورد مطالعه (زیرمجموعه‌های همخوان) به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری بر اساس آزمون TUKEY

طبقه		محله‌ها	
طبقه ۱	اسماعیل‌آباد		
طبقه ۲	شهید کاظمی	دولت‌خواه	
طبقه ۳	شکوفه جنوبی		
طبقه ۴	شکوفه شمالی		
طبقه ۵	نعمت‌آباد		
طبقه ۶	بهنیاز		
طبقه ۷	اسفندیاری و بستان		
طبقه ۸	خانی‌آباد جنوبی	شریعتی شمالی	شریعتی جنوبی
طبقه ۹	رسالت		
طبقه ۱۰	خانی‌آباد شمالی		

مأخذ: یافته‌های تحقیق

بنابراین با توجه به نتایج حاصل از آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون TUKEY و همچنین استفاده از تکنیک TOPSIS برای رتبه‌بندی محله‌های مورد مطالعه به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری، می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین محله‌های مورد مطالعه از نظر وضعیت حکمروایی شهری وجود دارد، افزون بر این، نتایج حاصل از آزمون‌های آماری بیانگر این است

که وضع شاخص‌های حکمروایی خوب در محله‌های نمونه از دیدگاه پاسخگویان مناسب نبوده است و تفاوت معناداری بین محله‌ها به لحاظ شاخص‌ها وجود دارد هم چنین یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به آزمون T-TEST متغیر حکمروایی خوب شهری مقدار ۱۹/۸۶۴۵- از سطح متوسط میانگین‌ها پائین تر بوده و این موضوع نیز نشان می‌دهد که در محله‌های نمونه سطح حکمروایی خوب در حد مناسبی نبوده و به این ترتیب فرضیه تحقیق تأیید می‌شود.

۷- نتیجه‌گیری

شهرها به‌عنوان بزرگ‌ترین اجتماع مدنی دنیا، امروزه به‌عنوان کانون تمدن‌های بشری از جایگاه پر اهمیتی برخوردارند این جایگاه در کنار رویارویی با انبوه مشکلات جمعیتی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و... مدیریت شهرها را بیش از هر زمان دیگر پیچیده و دشوار کرده است. از این‌رو مراکز علمی و تحقیقاتی و سازمان‌های بین‌المللی توسعه در طی چند دهه اخیر با تشدید مسائل حوزه مدیریت شهری و در پی تحقق پایداری در مدیریت شهری به چاره‌جویی پرداخته و در نهایت در زمان حاضر رویکرد «حکمروایی خوب شهری» به‌عنوان اثربخش‌ترین، کم هزینه‌ترین و پایدارترین شیوه اعمال مدیریت پذیرفته شده است. با توجه به اینکه روزبه‌روز بر انبوهی و پیچیدگی مشکلات مدیریت شهری در کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران، روزبه‌روز افزوده می‌شود به‌کارگیری اصول حکمروایی خوب شهری ضرورت انکارناپذیر حال و چشم‌انداز آینده مدیریت شهرهاست. حکمروایی خوب با دخیل کردن مردم در مسائل مربوط به سرنوشتشان و پذیرش نظرات و تصمیمات همه ذینفعان و توسعه جوامع محلی، به دنبال ایجاد سازمان‌های مبتنی بر جوامع محلی به‌عنوان وسایلی برای تسهیل مشارکت فعال و خودجوش می‌باشد. مؤلفه‌هایی چون شفافیت، پاسخگویی، مشارکت طلبی، قانون‌مداری، کارآمدی، اجماع‌گرایی، عدالت و پاسخگویی می‌تواند به‌عنوان برون‌رفت از مشکلات فعلی و ترسیم مطلوب چشم‌انداز آینده نقش محوری در برنامه‌های مدیریت شهری در ایران ایفا کند.

نتایج حاصله از پژوهش بر پایه مدل تاپسیس و آزمون‌ها آماری حاکی از آن است که تنها ۲۴ درصد از محله‌ها داری وضعیت حکمروایی خوب می‌باشند در تبیین و تحلیل به وجود آمدن چنین وضعیتی می‌توان به مدیریت متمرکز و تک سطحی و از بالا به پایین مسئولین و مدیران شهری در محله‌های مورد مطالعه، ارتباطات و همکاری‌های عمودی، عدم توجه به نهاد‌های مدنی و مردم محور، تبعیض در قوانین و مقررات و در نهایت عدم توجه به راهبرد توسعه جامعه‌ای به‌عنوان پایه و اساس توسعه مشارکتی که هدف آن توجه به یک شهروند به‌مانند عضوی مسئول و فعال در جامعه شهری جهت تشویق همکاری‌ها برای ارتقای استاندارد‌های زندگی خود است، اشاره کرد. رهیافت حکمروایی خوب شهری در پی ایجاد رویه مردم‌سالارانه برای شکوفایی بستر زندگی اجتماعی بر اساس مشارکت حداکثری مردم و مسئولیت جمعی و

واگذاری اختیار در سطحی خردتر به جامعه محلی در جهت ارتقای کیفیت زندگی آنان هست، افزون بر آن، این رهیافت به دنبال مدیریتی مبتنی بر جامعه محلی می‌باشد که بر توانمندی جامعه محلی و نقش مستقیم آنها در فرایند توسعه با همکاری بخش دولتی و سازمان های غیردولتی تاکید دارد، درحالی که متأسفانه در محله‌های مورد مطالعه، این مؤلفه‌ها مورد بی‌مهری قرار گرفته واصل "حق توسعه‌یافتگی انسان‌ها و"حق توسعه‌یافتگی مکان‌ها" را نادیده انگاشته است. همچنین میانگین به‌دست آمده شاخص های پاسخگویی، عدالت محوری، شفافیت و مسئولیت‌پذیری از نظر پاسخگویان پایین تر از حد متوسط بوده این مسئله بیانگر آن است که پاسخگویان وضع این شاخص‌ها را در محله‌های خود منفی ارزیابی کرده و مدیران و مسئولان محله‌های خود را در برابر کارهای انجام داده‌شده و یا در حال انجام، پاسخگو و مسئول نمی‌دانند آنان بر این باور بودند که مسئولان و مدیران محله‌ها مسئول نتایج تصمیمات و فعالیت های خود بوده و در قبال تصمیماتی که می‌گیرند باید پاسخگو باشند و باشند و به مخاطبین خود حساب پس بدهند اما این وضعیت در مدیریت محله‌ها اتفاق نمی‌افتد. به طور کلی با توجه به نتایج حاصل از آزمون T تک نمونه‌ای و آزمون TUKEY و همچنین استفاده از تکنیک تاپسیس برای رتبه‌بندی محله‌های مورد مطالعه به لحاظ وضعیت حکمروایی خوب شهری، می‌توان گفت که تفاوت معناداری بین محله‌های مورد مطالعه از نظر وضعیت حکمروایی شهری وجود دارد، افزون بر این، نتایج حاصل از آزمون های آماری بیانگر این است که وضع شاخص های حکمروایی خوب در محله‌های نمونه از دیدگاه پاسخگویان مناسب نبوده است و تفاوت معناداری بین محله‌ها به لحاظ شاخص‌ها وجود دارد هم چنین یافته‌های تحقیق نشان می‌دهد که با توجه به آزمون T - TEST متغیر حکمروایی خوب شهری مقدار ۱۹/۸۶۴۵- از سطح متوسط میانگین‌ها پائین تر بوده و این موضوع نیز نشان می‌دهد که در محله‌های نمونه سطح حکمروایی خوب در حد مناسبی نیست.

۸- پیشنهادها

- مسئولیت‌پذیری و پاسخگو بودن و شفاف بودن در برابر وظائف و عملکردهای خود در برابر مردم از طریق:
- ۱- برگزاری جلسات عمومی در محله‌ها برای ارائه گزارش عملکرد و تشویق شهروندان برای شرکت در بحث های عمومی مربوط به محله و بحث های مورد علاقه آنها
 - ۲- توجه بیشتر به شاخص پاسخگویی به دلیل داشتن پایین‌ترین جایگاه در بین شاخص های دیگر و انجام اقدامات زیر در راستای بهبود جایگاه این شاخص
- وجود سامانه‌ای ارتباطی که شهروندان بتوانند به راحتی با مدیران شهری ارتباط برقرار کنند. ۲-
- ایجاد بخش خاصی در شهرداری که شهروندان کارهای کوچک خود را از طریق ارتباط تلفنی

- گزارش دهند. ۳- گزارش سالانه شهرداری به شهروندان و ارائه کارهایی که سال قبل صورت گرفته است. ۴- تدوین برنامه‌های (آینده) پروژه‌های عمرانی و ارائه آن در سطح محلات ۵- در دسترس قرار دادن طرح‌های تفضیلی و جامع در مرکز محلات شهر. ۶- تشکیل جلسات ماهانه توسط شهرداری و دعوت از صنف‌ها و ارگان‌های مختلف محلات برای هماهنگی بیشتر.
- ۳- ایجاد، تقویت و توانمندسازی تشکل‌های مردمی در سطح محله‌ها
- برگزاری جلسات منظم و پیوسته در شهرداری توسط مسئولان مدیریتی و برنامه‌ریزی شهری و رایزنی درباره مشکلات شهر با شوراها و شورایاران محلات شهر؛
- ۴- ایجاد فرصت‌های مناسب و برابر برای تمامی مردم برای عضویت در انجمن‌های محلی و شورایاری
- ۵- تخصیص عادلانه منابع و امکانات در محله‌ها و مشارکت تمام مردم محله‌ها در اعلام نظر و تصمیم‌گیری
- ۶- توجه بیشتر مسئولین به محله‌های شهید کاظمی، اسماعیل‌آباد، بهمنیار، شکوفه جنوبی، بهمنیار و دلت خواه به دلیل ضعیف بودن شاخص‌های حکمروایی خوب شهری
- ۷- تشکیل گروه‌های همفکر و همکار در محلات و عضویت شهروندان در آن به منظور مشارکت و فعالیت، بدون در نظرگیری تفاوت‌های قومی و مذهبی

منابع:

- ازکیا، مصطفی، (۱۳۸۰) جامعه‌شناسی توسعه، موسسه کلمه، تهران
- اسماعیل‌زاده، حسن و صرافی، مظفر (۱۳۸۵)، جایگاه حکمروایی خوب برنامه‌ریزی شهری طرح متروی تهران، فصلنامه مدرس علوم انسانی، ویژه‌نامه جغرافیا
- اطهری، کمال؛ برک پور، ناصر؛ کاظمیان، غلامرضا و مهدی زاده، جواد (۱۳۸۶) حکمروایی شهری مبانی نظری و ضرورت شکل‌گیری آن در ایران (گفتگو)، جستارهای شهرسازی، سال ششم، شماره ۱۹ و ۲۰
- اکبری، غضنفر (۱۳۸۵)، سرمایه اجتماعی و حکمروایی شهری. فصلنامه تحقیقات جغرافیائی. شماره ۸۳.
- ایمانی جاجرمی، حسین (۱۳۸۵) بررسی تحول مدیریت شهری در ایران، از رعیت‌نوازی تا شهروند مداری - مجموعه مقالات همایش بررسی وضعیت فرهنگی اجتماعی شهر تهران - مرکز مطالعات فرهنگی شهر تهران
- آسایش، حسین (۱۳۷۵) اصول و روش های برنامه‌ریزی ناحیه‌ای، دانشگاه پیام نور، تهران
- بر آبادی، محمود (۱۳۸۳) حکمروایی خوب شهری، شهرداری‌ها، سال ششم، شماره ۶۹
- بر آبادی، محمود (۱۳۸۳) حکمروایی خوب شهری، شهرداری‌ها، سال ششم، شماره ۶۹
- برک پور، ناصر و اسدی ایرج (۱۳۸۸) مدیریت و حکمروایی شهری، انتشارات معاونت پژوهشی دانشگاه هنر تهران
- برک پور، ناصر (۱۳۸۵) حکمروایی شهری و نظام اداره شهرها در ایران، اولین همایش برنامه‌ریزی و مدیریت شهری
- بوجانی، محمدحسین، لزوم بازبینی محتوایی مدیریت کلان‌شهری، روزنامه اعتماد، شماره ۱
- شریفیان ثانی، مریم (۱۳۸۰). سرمایه اجتماعی؛ مفاهیم اصلی و چارچوب نظری. فصلنامه علمی پژوهشی مددکاری اجتماعی. شماره ۸. تهران: دانشگاه علوم بهزیستی.
- شیعه، اسماعیل (۱۳۸۲)، لزوم تحول مدیریت شهری در ایران، مجله جغرافیا و توسعه، بهار و تابستان، شماره ۱
- صرافی، مظفر (۱۳۸۰)، ابر مسئله‌ی شهر ایرانی و نقش برنامه‌ریزان شهری، فصلنامه معماری و شهرسازی، شماره ۶۲
- کمان رودی کجوری، موسی ۱۳۸۸، محدودیت‌های ساختاری مدیریت شهرداری و ضرورت تحول در الگوی مدیریت محله‌های شهر تهران"، مجموعه مقالات همایش توسعه محله‌ای ج ۳، تهران: انتشارات طرح نو تهران
- نقش پیراوش، مهندسین مشاور (۱۳۸۶). گزارش طرح تفصیلی منطقه ۱۹ شهرداری تهران، نهاد مشترک مسئول تهیه طرح‌های جامع و تفصیلی شهر تهران، وزارت مسکن و شهرسازی شهرداری تهران، تهران

- نویری، نازک و رحیمی محمد (۱۳۸۹) حکمروایی خوب شهری (یک ضرورت تردیدناپذیر)، دانش شهر شماره ۱۱

- McCarney, P. Halfani, M. Rodriquez, A. (۱۹۹۵). Towards an understanding of governance: the emergence of an idea and its implications for urban research in developing countries. in Stren, R. Kjellberg, B. (Eds). Perspectives on the City. Centre for Urban and Community Studies, University of Toronto, Toronto, pp.۹۱-۱۴۲. The draft Vancouver declaration
- Morita, Sachiko and Zaelke, (۲۰۰۷) Rule of law, Good Governance and Sustainable Development. Routledge, London Ec۴p۴EE.
- Heinrich, C. & Lynn, Jr. (Eds). (۲۰۰۰), Governance and Performance: New Perspective, Washington D.C: Georgetown University Press
- Robert s S.M. Wright S. and O'Neil PH. (۲۰۰۷), Good governance in the Pacific? Ambivalence and possibility, Geoforum, No. ۳۸, pp: ۹۶۷- ۹۸۴
- Taylor, P. (۲۰۰۰). UNCHS (Habitat)- the Global Campaign for Good Urban Governance. Environment and Urbanization. Vol ۱۲. No ۱. April
- UN- HABITAT (۲۰۰۲). The Global Campaign on urban governance. www.un habitat.org.

